נב דִּין מִי שֶׁשָּׁהָה לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת עַד יִשְׁתַּבַּח. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) אִם בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָא צִבּוּר (ב) בְּסוֹף פְּסוּקֵי (ג) [א] דְּזִמְרָה, (ג) אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר עַד מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת, וְאַחַר כָּךְ תְּהִלָּה לְדָוִד עַד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ, וְאַחַר כָּךְ הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם עַד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ וְאַחַר כָּךְ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ עַד כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַגָּהּ: וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁהוּת (ד) יוֹתֵר, יֹאמַר הוֹדוּ לַה' (ה) עַד וְהוּא רַחוּם, וִידַלֵּג עַד וְהוּא רַחוּם שֶׁקָּדַם אַשְׁרֵי, כִּי בֵּינָתַיִם אֵינוֹ רַק פְּסוּקִים (ג) מְלֻקָּטִים (הגהות מיימוני פרק ז' מהלכות תפלה (אות ט)), וְאַחַר כָּךְ יִשְׁתַּבַּח, וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵר וּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ, וְיִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. [ב]וְאִם אֵין שְׁהוּת כָּל כָּךְ, יְדַלֵּג גַּם מִזְּמוֹר הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. הַגָּהּ: אִם עוֹד אֵין שְׁהוּת, לֹא יֹאמַר רַק בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּתְהִלָּה לְדָוִד וְיִשְׁתַּבַּח (הרא"ש (פ"ב סי' ו) והרבינו יונה פרק אין עומדין (כב. ד"ה ותקינו)). [ג]וְאִם כְּבָר הִתְחִילוּ הַצִּבּוּר יוֹצֵר, וְאֵין שְׁהוּת לוֹמַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה אֲפִלּוּ בְּדִלּוּג, (ו) יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע (ז) וּבִרְכוֹתֶיהָ עִם הַצִּבּוּר (ז) וְיִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם, וְאַחַר כָּךְ יִקְרָא כָּל פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה בִּלֹא בְּרָכָה שֶׁלְּפָנֶיהָם וְלֹא שֶׁל (ה) (ח) אַחֲרֶיהָם. הַגָּהּ: (ט) *וּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר

א הַגָּהוֹת מֵימוֹנִיּוֹת (תפילה, פ"ו אות ג, ע"י"ש) בְּשֵׁם סֵפֶר הַתְּרוּמָה.

ב טור בְּשֵׁם ר' נְתַנְאֵל (סי' יב).

ג טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹנָה (כב. ד"ה ותקינו) בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו.

בְּאֵר הַיטֵב

א (ו) **דְּזִמְרָה.** הַמַּגִּיד (מגיד מישרים פר' בהר ד"ה הסדר) הַזְהִיר לְבֵית יוֹסֵף לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּהַשְׁכָּמָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר וְלֹא בְּדִלּוּג, כִּי הָעוֹשֶׂה כֵּן מֵהַפֵּךְ הַצְּנוּרוֹת. סִדּוּר הָאר"י. וְהָרַבָּה אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה נוֹהֲגִים לְהִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר מִטַּעַם זֶה אֲפִלּוּ אִם אֲחֵרוּ לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת. אֲבָל בְּתִשְׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סִימָן ל"ו כָּתַב שֶׁמִּה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר (ח"ג, קיט:-קכ.) שֶׁיֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַפֶּדֶר, הַיְנוּ כְּשֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, אֲבָל אִם אַחַר לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּבָא לְכְשֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, כְּלֵי עַלְמָא מוֹדוּ דִּידְלֵג כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, עַיֵּן שָׁם. נִקּוּד כְּלָל זֶה בְּיָדָךְ, דְּכָל הַלְלוּיָהּ הֵם קוֹדְמִין לְהוֹדוּ לַה' קְרָאוּ, דְּהַיְנוּ אִם אֵין שְׁהוּת לְהִתְפַּלֵּל הַלְלוּיָהּ וְהוֹדוּ לַה' קְרָאוּ, תּוֹדָה הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ מִפְּנֵי הַלְלוּיָהּ, דְּעִקַּר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה הֵם מִתְּהִלָּה לְדָוִד עַד כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ. וַיְבָרֵךְ דָּוִד גַּם כֵּן קוֹדֶם לְהוֹדוּ לַה' קְרָאוּ אֲבָל לֹא קֹדֶם הַלְלוּיָהּ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ר"ש הסי', ובסק"ו): (ג) **מְלֻקָּטִים.** וּבְסֵפֶר לֶחֶם חֲמוּדוֹת פֶּרֶק אֵין עוֹמְדִין (דברי חמודות ס"ה אות כא) הָאֲרִיךְ בָּזֶה, וְהָעֶלָּה דְּאִם יֵשׁ שְׁהוּת יֹאמַר גַּם מִזְמוֹר לְתוֹדָה. עַיֵּן שָׁם: (ד) **וּבְרוֹמְמוּתֶיךָ.** וְאִם בָּא סְמוּךְ לְקְרִיאַת שְׁמַע, אִם יוּכַל לְהַתְחִיל בְּיוֹצֵר שֶׁיַּגִּיעַ לְהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר, יַעֲשֶׂה, דְּעִקַּר קְפִידָא שֶׁיִּתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר. הַגָּהוֹת יֵשׁ נוֹחָלִין (אוהרת התפילה אות א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ה) **אַחֲרֵיהֶם.** דְּהַיְנוּ בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] **דְּזִמְרָה.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וּבְשַׁלְמֵי צִבּוּר (משפטי הזמירות וביאוריהן סי' יז) כָּתַב בְּשֵׁם מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"א) דְּאֵין חִלּוּק בָּזֶה, דְּאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּתַחְמִידוּת עִם הַצִּבּוּר, שְׁאֵינוֹ מְשַׁכִּים כָּל כָּךְ, מִכָּל מָקוֹם אִם אֵרַע לוֹ אֵיזֶה פַּעַם שֶׁבָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָא צִבּוּר בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, דְּעַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לוֹ לִזְכּוֹת בְּפַעַם זֶה לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א) דְּדַוְקָא אִם יוּכַל לוֹמַר עַל כָּל פָּנִים בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַשְׁרֵי וְיִשְׁתַּבַּח. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתְבְנוּ לְקַמָּן (סק"ז) בְּשֵׁם הַמִּשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב (סי' סז): (ב) **בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַחַר שֶׁיִּגִּיעַ הַתְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ יִהְיוּ עוֹמְדִים הַצִּבּוּר בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה. וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יט ס"ד) שֶׁכָּתַב דְּאִם נִתְאַחֵר לָבוֹא, יִרְאֶה עַל כָּל פָּנִים לוֹמַר קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּרָכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲלֹהַי נְשָׁמָה וּבְרָכַת הַתּוֹרָה, וְדַאי לָאו הָכִי דַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר אֶחָד הַתְּפִלָּה, כִּי יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים, וְעַיֵּן בְּסוֹף הַסִּימָן (סק"ט) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה, וּבִבְרָכַת הַתּוֹרָה יֵשׁ דַּעוֹת בָּזֶה בְּסִימָן מ"ז סָעִיף ח' אִם לֹא לָמַד מֵיד אַחַר הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם. וּנְטִילַת יָדַיִם לֹא נִתְקַן רַק קֹדֶם הַתְּפִלָּה]: (ג) **אוֹמֵר וְכוּ'.** כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, כִּי הַתְּפִלָּה עִם הַצִּבּוּר רְצוּיָה וּמְקֻבֶּלֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (ד) **יוֹתֵר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר יוֹתֵר מִכְּדֵי שֶׁעוּר הָאֲמִירָה מִתְּהִלָּה לְדָוִד וְכָל הַלְלוּיוֹת עַד כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, דְּהֵם קוֹדְמִים מִדִּינָא לַאֲמִירַת הוֹדוּ, שֶׁהֵם הֵם עִקַּר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וְהַגְּרָ"א]. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) עוֹד, דְּאֲמִירַת וַיְבָרֶךְ דָּוִד עַד לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ גַּם כֵּן קוֹדֶם לְהוֹדוּ לַה' קְרָאוּ, אֲבָל לֹא קוֹדֶם הַלְלוּיָהּ: (ה) **עַד וְהוּא רַחוּם.** כָּתַב הַחַיֵּי אָדָם (שם ס"ו), בְּשַׁבָּת יְדַלֵּג הַמְּזַמְּרִים שְׁמוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת מִן לַמְנַצֵּחַ עַד יְהִי כְבוֹד וְיֹאמַר כְּמוֹ בְּחֹל, כִּי הֵם תְּדִירִים. וְאִם יֵשׁ שְׁהוּת יוֹתֵר, יֹאמַר לַמְנַצֵּחַ וּלְדָוִד בְּשִׁנּוּחוֹ וּתְפִלָּה לְמֹשֶׁה, וְהֵם קוֹדְמִים לְשְׁאָר מִזְמוֹרִים [כְּדְאִיתָא בַּזֹּהַר (ח"ב קלו:)]. [א]עוֹד כָּתַב דְּבְשַׁבָּת מַחֲיֵב לוֹמַר נְשָׁמַת, וְהִיא נִקְרֵאת [בְּפִסְחִים קי"ח (ע"א)] בִּרְכַּת הַשִּׁיר, וּמוּטָב שֶׁיְּדַלֵּג מִזְּמוֹרִים, וְאִם אֵין לוֹ שְׁהוּת כְּלָל, יֹאמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּתְהִלָּה לְדָוִד וְנִשְׁמַת וְיִשְׁתַּבַּח, עַיֵּן שָׁם: (ו) **יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע.** וּבְתִשְׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב (שם) הָאֲרִיךְ בָּזֶה, וְהוֹכִיחַ דִּבְרַכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח תַּקָּנָה קְדוּמָה הִיא מִימֵי הַתַּנָּאִים, וְעַל כֵּן [ב]מוּטָב לְהִתְפַּלֵּל בִּיחִידִי מִשֶּׁיְּדַלֵּג לְגַמְרֵי בִּרְכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח. אַךְ לֹא יִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג לְגַמְרֵי, שֶׁיּוּכַל לוֹמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַשְׁרֵי וְיִשְׁתַּבַּח בְּעֵת שֶׁהַחַזָּן מֵאֲרִיךְ הַמִּלּוֹת מִיּוֹצֵר וְהַלְאָה, לְכוֹלֵי עָלְמָא יֵשׁ כֵּן, דְּעִקַּר קְפִידָא הוּא שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר בְּלַחַשׁ. אַךְ פְּשׁוּט דְּכָל זֶה הוּא בְּתָנַאי דְּעַל יְדֵי זֶה לֹא יַחְסֵר מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע כְּדִין הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן ס"א, דְּלֹא דַּחִינַן מִלְּקַיֵּם הַמִּצְוָה כְּתִקּוּנָהּ בְּשִׁבְיל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר: (ז) **וְיִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם.** אֲבָל אִם לֹא יַגִּיעַ לְתְפִלַּת צִבּוּר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֲפִלּוּ אִם יַתְחִיל בְּיוֹצֵר אוֹר, לֹא יַתְחִיל כְּלָל לְכְלֵי עָלְמָא, רַק יִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר בְּלֹא הַצִּבּוּר. וְלֹא יִתְפַּלֵּל הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְבַד עִם הַצִּבּוּר, דִּסְמִיכַת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה בְּשַׁחֲרִית עָדִיף מִתְּפִלָּה בְּצִבּוּר [בַּיִת יוֹסֵף וְדַרְכֵי מֹשֶׁה בְּסִימָן רל"ו (בי"ד ד"ה ונראה וד"מ אות ג)]: (ח) **אַחֲרֵיהֶם.** דְּהַיְנוּ בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח, כִּי לֹא נִתְקְנוּ לְרֹב הַפּוֹסְקִים כִּי אִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה: (ט) **וּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (ז) שֶׁמְּחַיֵּב לְאָמְרָם אַחַר הַתְּפִלָּה אִם לֹא אָמְרָן קֹדֶם הַתְּפִלָּה. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן מ"ז סָעִיף ח' לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם בְּסָעִיף קָטָן י"ז מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם אֲלִיָּה רַבָּה (סי' מז סק"ה). וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ שֶׁכָּתַב דְּגַם בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה לֹא יֹאמַר אַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּבָר יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים. וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (משב"ז סק"א) שֶׁכָּתַב דְּמִדִּבְרֵי הָרַמְ"א לֹא מַשְׁמַע כֵּן, וְכֵן בְּסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ד) חוֹלֵק עָלָיו, וְכֵן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּסִימָן ו' (סק"ז) כָּתַב דְּמִסְתַּבֵּר דְּלֹא יָצָא, וְכֵן מַשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרָ"א בְּסִימָן זֶה. וְעַיֵּן בְּבַאוּר הֲלָכָה (ד"ה ומ"מ). [ג]וּמִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב לְכַתְּחִלָּה לָצֵאת אֲפִלּוּ כְּדַעַת עַצְמָן, דְּהַיְנוּ שֶׁאִם הִתְחִיל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **אִם בָּא.** אֲבָל לְכַתְּחִלָּה רָאוּי לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּהַשְׁכָּמָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג, (ו) כִּי כָּתְבוּ הַסְּפָרִים שֶׁהַמַּגִּיד (מגיד מישרים פר' בהר ד"ה הסדר) הִזְהִיר לַבַּיִת יוֹסֵף לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּהַשְׁכָּמָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר וְלֹא בְּדִלּוּג, כִּי הָעוֹשֶׂה כֵּן מֵהַפֵּךְ הַצְּנוּרוֹת. וְהָרַבָּה אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה נוֹהֲגִים לְהִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר מִטַּעַם זֶה אֲפִלּוּ אִם אֲחֵרוּ לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת. אֲבָל בְּתִשְׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סִימָן ל"ו כָּתַב שֶׁמִּה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר (ח"ג, קיט:-קכ.) שֶׁיֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַפֶּדֶר, הַיְנוּ כְּשֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, אֲבָל אִם אַחַר לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּבָא כְּשֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, כְּלֵי עָלְמָא מוֹדוּ דִּידְלֵג כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר. וְכֵן פְּסַק הַפְּרִי חָדָשׁ בְּסִימָן נ' (ס"א). וַאֲפִלּוּ (ג) מִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר בְּתַמִּידוּת, שֶׁאֵינוֹ מַשְׁכִּים כָּל כָּךְ, מִכָּל מָקוֹם אִם אֵרַע לוֹ אֵיזֶה פַּעַם שֶׁבָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָא לְהַצִּבּוּר בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, דְּעַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לוֹ לִזְכּוֹת בְּפַעַם זֶה לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א) דְּדַוְקָא אִם יוּכַל לוֹמַר עַל כָּל פָּנִים בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַשְׁרֵי וְיִשְׁתַּבַּח. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּן (סק"ז) בְּשֵׁם הַמִּשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב (סי' סז):

(ב) **בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַחַר שֶׁיָּנִיחַ הַתְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ עוֹמְדִים הַצִּבּוּר בְּסוֹף פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה. וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יט ס"ד) שֶׁכָּתַב דְּאִם נִתְאַחֵר לָבוֹא, יִרְאֶה עַל כָּל פָּנִים לוֹמַר קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בִּרְכַּת עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲלֹהַי נְשָׁמָה וּבִרְכַּת הַתּוֹרָה, וְדַאי לָאו הָכִי דַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר אֶחָד הַתְּפִלָּה, כִּי יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים, וְעַיֵּן בְּסוֹף הַסִּימָן (סק"ט) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה, וּבִבְרָכַת הַתּוֹרָה יֵשׁ דַּעוֹת בָּזֶה בְּסִימָן מ"ז סָעִיף ח' אִם לֹא לָמַד מִיָּד אַחַר הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם. וּנְטִילַת יָדַיִם לֹא נִתְקַן רַק קֹדֶם הַתְּפִלָּה]: (ג) **אוֹמֵר וְכוּ'.** כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, כִּי הַתְּפִלָּה עִם הַצִּבּוּר רְצוּיָה וּמְקֻבֶּלֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (ד) **יוֹתֵר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר יוֹתֵר מִכְּדֵי שֶׁעוּר הָאֲמִירָה מִתְּהִלָּה לְדָוִד וְכָל הַלְלוּיוֹת עַד כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, דְּהֵם קוֹדְמִים מִדִּינָא לַאֲמִירַת הוֹדוּ, שֶׁהֵם הֵם עִקַּר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וְהַגְּרָ"א]. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) עוֹד, דַּאֲמִירַת וַיְבָרֶךְ דָּוִד עַד לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ גַּם כֵּן קוֹדֶם לְהוֹדוּ לַה' קְרָאוּ, אֲבָל לֹא קוֹדֶם הַלְלוּיָהּ:

(ה) **עַד וְהוּא רַחוּם.** כָּתַב הַחַיֵּי אָדָם (שם ס"ו), בְּשַׁבָּת יְדַלֵּג הַמְּזַמְּרִים שְׁמוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת מִן לַמְנַצֵּחַ עַד יְהִי כְבוֹד וְיֹאמַר כְּמוֹ בְּחֹל, כִּי הֵם תְּדִירִים. וְאִם יֵשׁ שְׁהוּת יוֹתֵר, יֹאמַר לַמְנַצֵּחַ וּלְדָוִד בְּשִׁנּוּחוֹ וּתְפִלָּה לְמֹשֶׁה, וְהֵם קוֹדְמִים לְשְׁאָר מִזְמוֹרִים [כְּדְאִיתָא בַּזֹּהַר (ח"ב קלו:)]. [א]עוֹד כָּתַב דְּבְשַׁבָּת מַחֲיֵב לוֹמַר נְשָׁמַת, וְהִיא נִקְרֵאת [בְּפִסְחִים קי"ח (ע"א)] בִּרְכַּת הַשִּׁיר, וּמוּטָב שֶׁיְּדַלֵּג מִזְּמוֹרִים, וְאִם אֵין לוֹ שְׁהוּת כְּלָל, יֹאמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּתְהִלָּה לְדָוִד וְנִשְׁמַת וְיִשְׁתַּבַּח, עַיֵּן שָׁם: (ו) **יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע.** וּבְתִשְׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב (שם) הָאֲרִיךְ בָּזֶה, וְהוֹכִיחַ דִּבְרַכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח תַּקָּנָה קְדוּמָה הִיא מִימֵי הַתַּנָּאִים, וְעַל כֵּן [ב]מוּטָב לְהִתְפַּלֵּל בִּיחִידִי מִשֶּׁיְּדַלֵּג לְגַמְרֵי בִּרְכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח. אַךְ לֹא יִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג לְגַמְרֵי, שֶׁיּוּכַל לוֹמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַשְׁרֵי וְיִשְׁתַּבַּח בְּעֵת שֶׁהַחַזָּן מֵאֲרִיךְ הַמִּלּוֹת מִיּוֹצֵר וְהַלְאָה, לְכוֹלֵי עָלְמָא יֵשׁ כֵּן, דְּעִקַּר קְפִידָא הוּא שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר בְּלַחַשׁ. אַךְ פְּשׁוּט דְּכָל זֶה הוּא בְּתָנַאי דְּעַל יְדֵי זֶה לֹא יַחְסֵר מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע כְּדִין הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן ס"א, דְּלֹא דַּחִינַן מִלְּקַיֵּם הַמִּצְוָה כְּתִקּוּנָהּ בְּשִׁבְיל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר: (ז) **וְיִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם.** אֲבָל אִם לֹא יַגִּיעַ לְתְפִלַּת צִבּוּר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֲפִלּוּ אִם יַתְחִיל בְּיוֹצֵר אוֹר, לֹא יַתְחִיל כְּלָל לְכְלֵי עָלְמָא, רַק יִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר בְּלֹא הַצִּבּוּר. וְלֹא יִתְפַּלֵּל הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְבַד עִם הַצִּבּוּר, דִּסְמִיכַת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה בְּשַׁחֲרִית עָדִיף מִתְּפִלָּה בְּצִבּוּר [בַּיִת יוֹסֵף וְדַרְכֵי מֹשֶׁה בְּסִימָן רל"ו (בי"ד ד"ה ונראה וד"מ אות ג)]: (ח) **אַחֲרֵיהֶם.** דְּהַיְנוּ שֶׁאִם הִתְחִיל בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח, כִּי לֹא נִתְקְנוּ לְרֹב הַפּוֹסְקִים כִּי אִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה: (ט) **וּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (ז) שֶׁמְּחַיֵּב לְאָמְרָם אַחַר הַתְּפִלָּה אִם לֹא אָמְרָן קֹדֶם הַתְּפִלָּה. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן מ"ז סָעִיף ח' לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם בְּסָעִיף קָטָן י"ז מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם אֲלִיָּה רַבָּה (סי' מז סק"ה). וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ שֶׁכָּתַב דְּגַם בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה לֹא יֹאמַר אַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּבָר יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים. וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (משב"ז סק"א) שֶׁכָּתַב דְּמִדִּבְרֵי הָרַמְ"א לֹא מַשְׁמַע כֵּן, וְכֵן בְּסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ד) חוֹלֵק עָלָיו, וְכֵן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּסִימָן ו' (סק"ז) כָּתַב דְּמִסְתַּבֵּר דְּלֹא יָצָא, וְכֵן מַשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרָ"א בְּסִימָן זֶה. וְעַיֵּן בְּבַאוּר הֲלָכָה (ד"ה ומ"מ). [ג]וּמִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב לְכַתְּחִלָּה לָצֵאת אֲפִלּוּ כְּדַעַת עַצְמָן, דְּהַיְנוּ שֶׁאִם הִתְחִיל

בַּאוּר הֲלָכָה

א * **וּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר וְכוּ'.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. (סק"ט) **מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שֶׁהַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי חוֹלֵק עַל הַפְּרִי חָדָשׁ,** הֲגַם דִּכְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְעֵיל בְּסִימָן ו' בְּשֵׁם הַשַּׁלְמֵי צִבּוּר (דיני אם בירך מחיה המתים במקום אלהי נשמה) כָּתַב דְּהַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי רַק מְפַקְפֵּק עָלָיו, הַמְעַיֵּן בּוֹ יֵרָאֶה דְּלֹא כֵּן הוּא, וְיָצָא לְהַשַּׁלְמֵי צִבּוּר זֶה מִפֶּה שֶׁכָּתַב שָׁם הַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי בְּסוֹף שֶׁמִּכָּל מָקוֹם פַּעַם אַחַת אֵרַע לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ו) בְּאֵר הַיטֵב (סק"א): (ב) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"א): (ג) פְּשׁוּט: (ד) הַגְּרָ"א:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו"ע הרב (סי' רפא ס"ב) כתב שנשמת ושאר ההוספות הנאמרות בשבת אינם חובה אלא רשות, ואם רצה אינו אומר אותם כלל חוץ מ'לאל אשר שבת'. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"א) כתב: ואם כבר התחילו הצבור יוצר ואין לו שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג יקרא קריאת שמע וברכותיה עם הצבור ויתפלל עמהם. **ג]** ובשו"ע הרב (ס"א) כתב: וטוב לחוש לדבריו לכתחלה לברך אותה קודם התפלה. ומשמע מדבריו שבדיעבד אם לא בירך קודם התפלה יברך אחר התפלה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר סִימָן נב נג

בְּאֵר הַגּוֹלָה פ:

א טוּר וְהַגְּהוֹת מֵימוֹנִיוֹת פֶּרֶק ד׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (אות ג) וְהַכֹּל בּוֹ סִימָן כ״ז.
ב מְהָרִי״ן חֲבִיב וּמְהָרִי אֲבוּהָב.

(י) * כָּל (ו) [ו] הַבְּרָכוֹת שֶׁמְּחֻיָּב לְבָרֵךְ בַּבֹּקֶר (כל בו) (פר׳ ה) ובית יוסף (ד״ה ומ״ש) בשם מהר״י אבוהב כמו שנתבאר סימן מ״ו ומ״ז):

נג דִּין הָרָאוּי לֵירֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה. וּבוֹ כ״ו סְעִיפִים:

א א אוֹמַר (א) שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם (ב) [א] מְעֻמָּד: **ב** (כ) * ב אֵין לוֹמַר יִשְׁתַּבַּח (ג) אֶלָּא אִם כֵּן (ד) * אָמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְהִתְפַּלֵּל בְּשָׁוֶה, לֹא יוֹצִיל לְהִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם יָחִד, כֵּיוָן שֶׁהוּא מִתְנַהֵל לְאַט וּבְמִתּוּן, וְאִם יִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם בְּשָׁוֶה יִפְסִיד הַכַּוָּנָה, מַה לּוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַפְּרָד. וְיִרְאָה לְכֵן שֶׁבָּרוֹכוּ וּקְרִיאָה יֹאמַר עִמָּהֶם בֵּין הַפְּרָקִים, וְלֹא יַעֲמֹד בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק. וְכָל לְבָבוֹת יוֹדֵעַ ה׃ [ו] הַבְּרָכוֹת. עַיִן בְּאֵר הַיטֵב.

וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ר׳ (סק״ז) עַל דִּבְרֵי הַפְּרִי חָדָשׁ אֲלוּפוֹ:

א [א] מְעֻמָּד. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב עַיֵּן ט״ז מַשְׁמַע דְּשָׁאנִי לְהַבַּ״ח דְּיָחִיד אֵין צָרִיךְ לַעֲמֹד, רַק יִשְׁלִיחַ צִבּוּר מִפְּנֵי הַהֶפְסֵק, וְדִבְרֵי הַפ״ר בָּזֶה מְחֻלָּפִים בְּאוּר וּמְבֻאָרִים הֵיטֵב בֵּיד אַפְרַיִם. וְעַיֵּן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (חילוק ש״ש בין הפסקים ובין הפסקלים סי״ט) שֶׁהָרַב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

בַּאֵר הַיטֵב

(ו) **הַבְּרָכוֹת.** לְאַחַר הַתְּפִלָּה. וְכָתַב הַפְּרִי חָדָשׁ, וּמִסְתַּבְּרָא לִי דְּכָל הַבְּרָכוֹת יוֹכַל לְבָרֵךְ חוּץ מִבִּרְכַּת הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת וְכוּ׳, שֶׁכְּבָר יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן מ״ו סָעִיף קָטָן א׳:

א (ב) מְעֻמָּד. מִשְׁמַע דְּיָחִיד אֵין צָרִיךְ לַעֲמֹד. וְהוּא הַדִּין בְּשַׁבָּת שֶׁהַזַּן מְנַגֵּן בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, אֵין צָרִיךְ הַיָּחִיד לַעֲמֹד כְּשֶׁאוֹמֵר יִשְׁתַּבַּח. בַּ״ח (סק״א). אֲבָל בְּסוֹף סִימָן נ״א (סק״ו) מִשְׁמַע דְּצָרִיךְ לַעֲמֹד, עַיֵּן ט״ז (סק״א). כָּל הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר שְׁבָחִים שֶׁבִּישְׁתַּבַּח מִן שִׁיר וּשְׁבָחָה וְכוּ׳ עַד מַעֲתָה, יֹאמַר בְּנְשִׁימָה אַחַת. שְׁלָ״ה (מס׳ תמיד פרק נר מצוה לד), מָגֵן אַבְרָהָם (רש״ הסי׳).

וְאֵינָם אֶלָּא שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁבָחִין. יַד אַהֲרֹן (סי׳ נד הגה״ט). וְעַיֵּן בְּסֵפֶר מִשְׁנַת חֲסִידִים דַּף ס״ה עַמּוּד א׳ (תפלת היציה פ״ט אות א). וְכֵן הוּא בְּבָנְיָנוֹת (דרושי תפלת השחר דרוש א):

בְּאוּר הֲלָכָה

יָכוֹל לְבָרֵךְ הַבְּרָכוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה וְנִזְהָר עַל כָּל פָּנִים לְבָרֵךְ אֱלֹהֵי נְשָׁמָה וּבִרְכַּת הַתּוֹרָה וּבִרְכַּת מְחַיֵּה הַמֵּתִים הַפְּרִי חָדָשׁ גַּם כֵּן, אֲבָל בְּאֲמִירָה אֵינוֹ חוֹזֵר בָּזֶה כְּלָל מִדְּבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים, דִּבְרֵי אֵי יוֹחֵר טוֹב לַעֲשׂוֹת כָּכָה לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל לֹא שֶׁיִּהְיֶה עִיכּוּבָא בְּדִיעֲבַד. וְהַשְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה לְעֵיל שֶׁלֹּא חָלַק גַּם כֵּן לְגַמְרֵי לְמַעֲשֶׂה עַל הַפְּרִי חָדָשׁ, נִרְאֶה דְּסָמַךְ עַל הַשַּׁלְמֵי צִבּוּר שֶׁהַמְאַמֵּר מֻרְכָּבִי הַחוֹלֵק גַּם כֵּן לֹא מָלְאוּ לִבּוֹ לַחֲלֹק לְמַעֲשֶׂה. וַאֲנִי אוֹמֵר בְּעִנְיָן זֶה גַּם כֵּן, דְּמִי שֶׁיִּרְצֶה לִסְמֹךְ בְּדִיעֲבַד עַל הַפְּרִי חָדָשׁ אֵין לְהַחֲמִיר אֶדֶם (ח״א כלל ז סי״ח) וְהַדָּבָר הַחַיִּים (דין אם איחר לבא לבהכ״נ ס״ב) הָעִתִּיקוּ דִּבְרֵיהֶן, אֲבָל מִי שִׁיִּרְצֶה לְבָרֵךְ וְלִסְמֹךְ עַל כָּל הֲנֵי רַבָּנְוָתָא שֶׁכָּתַבְנוּ, גַּם כֵּן לֹא הִפְסִיד. וְהָרוֹצֶה לָצֵאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם נִרְאֶה לִי שֶׁיֵּשׁ מָטַע לִישֵׁן בְּיוֹם וְאָז כְּשֶׁיִּתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ יְבָרֵךְ אֱלֹהֵי נְשָׁמָה, דְּהָא הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִימָן רל״א (ד״ה ואם ישן) כָּתַב דְּהָאֲגוּר (סי׳ ג) בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה מִשְׁפְּיָרָא כָּתַב דְּהַנַּעוֹר מִשְׁנָתוֹ שֶׁל שְׁנַת הַיּוֹם צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֱלֹהֵי נְשָׁמָה, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁבְלֵי הַלֶּקֶט (סי׳ ב) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ שִׁמְחָה וְהָרַב רַבִּי אֲבִיגְדוֹר כֹּהֵן, וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר הַתַּגְיָא (סי׳ א), רַק שֶׁהַבַּיִת יוֹסֵף שָׁם עַל זֶה וְלֹא נֶהֱגוּ כֵּן, אִם כֵּן בְּכָאן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכוֹלֵי עָלְמָא. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֲבִיגְדוֹר: וְדַע עוֹד דְּהַפְּרִי מְגַדִּים נָתַן עֵצָה זוֹ הַמְּזֻכֶּרֶת בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, אִם שָׁכַח וְהִתְחִיל בִּבְרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹא אָמַר עָדַיִן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, יְכַוֵּן בְּפֵרוּשׁ בְּאַהֲבָה רַבָּה שֶׁלֹּא לָצֵאת בָּזֶה יְדֵי הַמִּצְוָה שֶׁל בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וְאָז לֹא נִפְטַר בִּרְכַּת הַתּוֹרָה לְכוֹלֵי עָלְמָא. וְלַעֲנִיוּתִי דַּעְתִּי עָרֵךְ עִיּוּן גָּדוֹל בָּזֶה, לְפִי מָה שֶׁכָּתַב הַמְּאַמֵּר מָרְדְּכַי (סי׳ מז סק״ו) דְּלָכֵן אָמְרוּ בְּגֶמָרָא שֶׁכְּבָר נִפְטַר בְּאַהֲבָה רַבָּה לְפִי שֶׁאַהֲבָה רַבָּה גּוֹפָא הִיא בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וּבֶאֱמֶת מִדְּבָרָיו מֹכָּח בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק א׳ (ה״ח) דִּבְרָכוֹת שֶׁקּוֹרֵא שָׁם לְאַהֲבָה רַבָּה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה כִּי קְרִיאַת שְׁמַע נְמִי תּוֹרָה הִיא, אִם כֵּן אֵיךְ יוּכַל לְחַלֵּק הַפְּנִינָה לִשְׁנַיִם, דְּהֵיכִינוּ לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע יְכַוֵּן שֶׁהַבְּרָכָה זוֹ תִּהְיֶה לְשֵׁם בְּרָכָה עֶלְיוֹן, [כִּי הֵנָּם דְּאֵין הַבְּרָכוֹת מְצַפְצְפוֹת, מִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה בְּשִׁבְילָהּ נִתְקַן], וּלְעִנְיַן שְׁאָר דִּבְרֵי תּוֹרָה יְכַוֵּן שֶׁהַבְּרָכָה זוֹ קוֹרָאָה עַל מְנָת שֶׁלֹּא לָצֵאת בָּהּ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה. וְעַיֵּן לְעֵיל מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִימָן מ״ז בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה פוטרת) בְּשֵׁם תִּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה לְעִנְיַן זֶה, שֶׁלְּכְאוֹרָה מְפֻּשָׁ רְאָיָה לְפֵרֵי מְגַדִּים. וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה. וְלַעֲנִיוּתִי נִרְאֶה דְּיוֹתֵר טוֹב אִם שָׁכַח בִּרְכַּת הַתּוֹרָה וְהִתְחִיל בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁיְּכַוֵּן בְּפֵרוּשׁ בִּבְרָכַת אַהֲבָה רַבָּה לִפְטֹר בָּזֶה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה וְיִרְאֶה לִלְמֹד תֵּכֶף אַחַר הַתְּפִלָּה, דְּיִתְחַשֵּׁב לֵיהּ אַהֲבָה רַבָּה בִּמְקוֹם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה לְכוֹלֵי עָלְמָא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן מ״ז עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ט״ו, וּבְצֵדָה זוֹ יֵצֵא גַּם כֵּן נְקִי לְגַמְרֵי:

מַחֲשֶׁשׁ בְּרָכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה:

* **כָּל הַבְּרָכוֹת.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״י) בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים לְעִנְיַן זְמַן הַבְּרָכוֹת. וְהִנֵּה בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים הִלְכוֹת אוֹנֶן דִּין ד׳ מַשְׁמַע מִינַּיהּ דְּלִהַפְּגַּן אַבְרָהָם בְּסִימָן ע״א סָעִיף קָטָן א׳, בִּרְכַּת הַשַּׁחַר לְכָל אָדָם אֵינוֹ רַק עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת עַל הַיּוֹם, דּוּמְיָא דִּזְמַן בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, לְבַד בִּרְכַּת הַתּוֹרָה [אם לֹא נִפְטְרָה עַל יְדֵי אַהֲבָה רַבָּה] וְהַשְּׁלִשָּׁה בְּרָכוֹת שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי וְעָבֵד וְאִשָּׁה דְּאִלּוּ זְמַנָּן כָּל הַיּוֹם. וְזֶה אֵינוֹ, דְּהַפְּגַּן אַבְרָהָם לֹא קָאָמַר רַק בְּמִי שֶׁהִיא אוֹנֶן בְּעֵצֶר זְמַן חִיּוּבוֹ בְּבֹקֶר, שֶׁהֲיָה אָז פָּטוּר, לְכָךְ פָּטוּר אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת, אֲבָל בְּמִי שֶׁבְּתְחִלַּת זְמַן חִיּוּבָא הָיָה חַיָּב, בְּדִאֵי חַיָּב אֲפִלּוּ אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת, כֵּן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ בְּהָדְיָא, וְכֵן מַשְׁמַע בְּלִבּוּשֵׁי שָׂרָד (סי׳ עא ס״א) וּבְסֵפֶר חָכְמַת אָדָם (כלל קנ ס״ז) וּבְסֵפֶר שַׁלְחָן שְׁלֹמֹה (סי׳ עא ס״א), וְכֵן כָּתַב בְּהָדְיָא בְּסֵפֶר מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סי׳ עא סק״א), וְיֵרֵכַל לִהְיוֹת שֶׁבְּכָל אָדָם דַּעַת הַפְּגַּן אַבְרָהָם כְּהַגְּרַ״א וּנְהַר שָׁלוֹם וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי שֶׁזְּמַנּוֹ בְּדִיעֲבַד כָּל הַיּוֹם, אֲבָל עַד חֲצוֹת עַל כָּל פָּנִים מוּכָח בְּהָדְיָא מִלְּשׁוֹנוֹ דְּלֹא הַפְּסִיד הַבְּרָכוֹת. וְיוֹכֵל לִהְיוֹת שֶׁגַּם הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים לֹא קָאֵי שָׁם רַק בְּמִי שֶׁבְּתְחִלַּת חִיּוּבָא הָיָה פָּטוּר, וְאַף דְּגַם בָּזֶה פְּלִיגִי הַנְּהָר שָׁלוֹם וְהַמְּאַמַּר מָרְדְּכַי עַל הַפְּגַּן אַבְרָהָם, מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁעָרֵי תְּשׁוּבָה (סי׳ עא סק״ב) וּבְרִגּוּל מַרְבָּבָה (סי׳ עא ס״א) הֶחֱזִיקוּ דִּבְרֵיהֶן לַהֲלָכָה. אֲבָל אִם כֵּן קָצַר הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים מֵאִד בְּלִשׁוֹנוֹ. הֵיצִיא מִכְּלָל זֶה, דְּעַד חֲצוֹת בְּדִאֵי אֵין לַחֹשׁ לְהַפְסִידוֹ הַבְּרָכוֹת עֲבוּר זֶה, וְאַפְלּוּ לְאַחַר חֲצוֹת יֵשׁ לִסְמֹךְ בְּדִיעֲבַד עַל הַפְּרִי חָדָשׁ, כִּי לֹא מָצָאתִי לְאַחַר מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁיִּתֵּן זְמַן לַבְּרָכוֹת לְפִי מָה דְּנִהֲיגִין הַיּוֹם כְּהַפּוֹסְקִים דְּצַפְרָא מִעְטָא הוּא מִכָּרְחָ. וְהִנֵּה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק קצא) בְּשֵׁם הַפְּרִי חָדָשׁ, כְּתַב דְּאִם שָׁכַח וְלֹא בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה עַד שֶׁהִתְחִיל בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, יְכַוֵּן בְּפֵרוּשׁ בִּבְרָכַת אַהֲבָה רַבָּה לִפְטֹר בָּזֶה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וְיִרְאֶה לִלְמֹד תֵּכֶף אַחַר הַתְּפִלָּה, וְכָתַב עוֹד דְּאִם לֹא כִּוֵּן בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לִפְטֹר בָּזֶה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, יָכוֹל לְכַוֵּן בְּכָל הַיּוֹם בִּשְׁעַת לִמּוּד הַתּוֹרָה, וְכֵן נִרְאֶה לִי בְּוַדַּאי, וְכֵן מִשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרַ״שׁ (סוכה ב׳), וּמַשְׁמַע שָׁם לְכְאוֹרָה מִלְּשׁוֹנוֹ דְּעִקַּר בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר נִתְקְנוּ בְּבֹקֶר, וּכְשֶׁכִּיוֵּן זֶה תִּקְּנוּ גַּם כֵּן לִנְטִילַת יָדַיִם בְּבֹקֶר דַּוְקָא, עַיֵּן שָׁם. עַל כֵּן נִרְאֶה דִּלְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהַחְמִיר לְבָרֵךְ אוֹתָם בְּבֹקֶר בִּזְמַן תְּפִלָּה, וּבְדִיעֲבַד יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַגְּדוֹלִים הַנַּ״ל עַל כָּל פָּנִים עַד חֲצוֹת, כִּי תְּפִלָּה גּוּפָהּ חִיּוּבָהּ בְּעֶצֶם עַד חֲצוֹת כְּדִלְקַפָּן בְּסִימָן פ״ט סָעִיף א׳, עַיֵּן שָׁם, וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתָם אַחַר כָּךְ בְּדִיעֲבַד אֵין לְמַחוֹת בְּיָדוֹ, וְכַנַּ״ל:

ב * אֵין לוֹמַר יִשְׁתַּבַּח אֶלָּא אִם כֵּן וְכוּ׳. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה סָעִיף קָטָן ב׳ בְּמַה שֶׁכָּתַב בְּמִי שֶׁבָּא בְּעֵת יִשְׁתַּבַּח. וְלֹא הִצְרִיכוּנִי לְדִינָא, כִּי לְפִי מָה שֶׁהוֹכִיחַ בְּחִשּׁוּבֵת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב (סי׳ סז) בְּכַמָּה רְאָיוֹת דְּאֵין לְדַלֵּג בְּשׁוּם פָּנֵי בְּרָכָה בְּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח, וְהֶבְאתִיו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסִימָן נ״ב סָעִיף קָטָן ו׳, אִם כֵּן מִפֹּאלָא אָזְדָא לֵיהּ דִּין זֶה:

* אָמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר. וּבְדִיעֲבַד מִי שֶׁדִּלֵּג בְּרָכַת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְנִזְכַּר אַחַר שֶׁכְּבָר אָמַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, וְלֹא יוּכַל עוֹד לְבָרֵךְ בָּרוּךְ שֶׁאָמַר כִּי הִיא נִתְקְנָה קֹדֶם פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה דַּוְקָא

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

כְּבָר לְהִתְפַּלֵּל וְשָׁכַח מִקְּדֶם בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה, יְכַוֵּן בְּפֵרוּשׁ בִּבְרָכַת וְנֶאֱמָן אַתָּה שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִפְטֹר בָּזֶה בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה, וְאָז לְכוֹלֵי עָלְמָא יְבָרְכֶנָּה אַחַר הַתְּפִלָּה, דְּנִהְיוּ דִּבְרוֹת אֵינָן צְרִיכוֹת כַּוָּנָה לָצֵאת, מִכָּל מָקוֹם הֵיכָא דְּמִכַּוֵּן בְּפֵרוּשׁ שֶׁלֹּא לָצֵאת שַׁפִּיר דָּמֵי, עַיֵּן שָׁם עוֹד [פְּרִי מְגַדִּים (שם)]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (שם) שֶׁכָּתַבְנוּ דְּאִם שָׁכַח בִּרְכַּת הַתּוֹרָה וְהִתְחִיל בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, יְכַוֵּן בְּפֵרוּשׁ בִּבְרָכַת אַהֲבָה רַבָּה לִפְטֹר בָּזֶה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, וְיִרְאֶה לִלְמֹד תֵּכֶף אַחַר הַתְּפִלָּה וְיֵצֵא בָּזֶה אַף בְּדִיעֲבַד עַל כָּל פָּנִים יָכוֹל לְבָרֵךְ אוֹתָם עַד חֲצוֹת, כִּי כֵּן מוּכָח מֵהַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא הִפְסִיד הַבְּרָכוֹת אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת. וְהַמְּקֻבָּל בְּדִיעֲבַד עַל הַגְּדוֹלִים הַנַּ״ל וּלְבָרֵךְ אוֹתָם אַחַר חֲצוֹת, אֵין לִמְחוֹת בְּיָדוֹ. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה כל הברכות): **א** (א) שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם (ב) [א] מְעֻמָּד. כְּדֵי שֶׁיִּסְמֹךְ לוֹ הַקָּדִישׁ מִיָּד וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶן בְּהֶעָמִידָה לִפְנֵי הַתֵּבָה. אֲבָל בְּסִימָן נ״א סָעִיף (ו׳) [ז׳] בַּהֲגָ״ה מַשְׁמַע דְּאֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בֵּיחִידִי צָרִיךְ גַּם כֵּן לַעֲמֹד בַּאֲמִירַת יִשְׁתַּבַּח. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּא (סק״א) שֶׁתֵּרֶץ דְּהָתָם מִמְּנָהָגָא הָכָא מִדִּינָא, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״א (סי׳ נא ס״ז), וְכֵן כָּתַב בַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים דְּנוֹהֲגִים אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה לַעֲמֹד כְּשֶׁאוֹמְרִים יִשְׁתַּבַּח בֵּין בְּשַׁבָּת בֵּין בְּחֹל, וַאֲפִלּוּ בֵּיחִידִי. כָּל הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר שְׁבָחִים שֶׁבִּישְׁתַּבַּח מִן שִׁיר וּשְׁבָחָה עַד מַעֲתָה יְזַהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶן, וְהַמַּפְסִיק עָנְשׁוֹ גָּדוֹל, אֲבָל אֵין צָרִיךְ שֶׁיְּהֵיהֶ בְּנְשִׁימָה אַחַת [חַיֵּי אָדָם (ח״א כלל יח ס״ד) בְּשֵׁם הַגְּרַ״א (מעשה רב סי׳ לא), וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב עֶמְדִין (בסידורו), בהלכות שקודם ישתבח), וְכֵן מַשְׁמַע בְּזֹהַר תְּרוּמָה (ח״ב קלב.), דְּלֹא כְּהַשְּׁלָ״ה (מס׳ תמיד פרק נר מצוה לד)]: **ב** (ב) אֵין לוֹמַר. בֵּין (ג) שְׁלִיחַ צִבּוּר בֵּין אָדָם אַחֵר: (ג) אֶלָּא אִם כֵּן. דְּיִשְׁתַּבַּח (ד) הִיא הַבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁנִּתְקְנָה לוֹמַר לְאַחַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, וּמַתְחֶלֶת בְּלֹא בָּרוּךְ כִּי הִיא סְמוּכָה לִבְרַכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר, עַל כֵּן אֵין לוֹמַר אוֹתָהּ בְּלֹא בָּרוּךְ שֶׁאָמַר. וְלֹא כַּטּוֹעִין שֶׁכְּשֶׁהֵם בַּדֶּרֶךְ אוֹ שְׁאֵר שָׁעַת הַדְּחָק מַתְחִילִין מִיִּשְׁתַּבַּח, שֶׁמְּבָרְכִין עַל יְדֵי זֶה בְּרָכָה לְבַטָּלָה: (ד) אָמַר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר. עַל כֵּן אֲבָל אוֹ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ב) מוּכָח מִבֵּית יוֹסֵף (ד״ה ותוספו): (ג) פְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״ב):

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah